

Doc. Ing. Marian Božík, PhD.

Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Bratislava

Regionálne dosahy reformy SPP po roku 2013

Príspevok vychádza z výsledkov úlohy výskumu a vývoja Ekonomika trvalo udržateľného rastu poľnohospodárstva, potravinárstva a vidieka v SR a štúdií venujúcich sa analýzám Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ (SPP EÚ). Vyplýva z nich, že postavenie poľnohospodárstva a fariem Slovenska v rámci EÚ je významne ovplyvnené súčasnou formou a úrovňou jeho podpory. Pre svoje rozhodnutie o podpore alternatívnych variantov reformy SPP EÚ po roku 2013 musí Slovenská republika definovať nielen svoje priority a strategické ciele priamej podpory, ale aj čoraz významnejšie formy podpory v jej druhom pilieri. Cieľom príspevku je prehĺbenie aktuálnych poznatkov a prispieť k identifikácii dosahov alternatívnych scenárov SPP po roku 2013 v širokej škále ich produkčných a ekonomických efektov, resp. dosahov reformy vo veľmi diferencovaných prírodných podmienkach Slovenska a jeho regionálnej poľnohospodárskej produkčno ekonomickej úrovne. Príspevok sa zaoberá jedným z komponentov analýzy a to riešením a výsledkami regionálnych dosahov na úrovni 15 agregovaných skupín okresov Slovenska.

Definovanie scenárov reformy SPP

V období spracovávanía štúdie bola známa veľmi široká škála návrhov reformy SPP EÚ. Kvantifikácia ich dosahov v podmienkach slovenského poľnohospodárstva bola preto zúžená na scenáre, ktoré mali spoločné znaky týchto návrhov. Napriek tomu, resp. práve preto možno očakávať ich neskoršiu modifikáciu, resp. kombináciu scenárov. Modelové výsledky a simulácie nie je možné interpretovať v ich celom rozsahu. Prezentované varianty sú však pomerne výrazne diferencované, čo umožňuje zaujať k niektorým z nich odmietavé, resp. plne podporné stanovisko.

Zo skúseností uplynulých reforiem vrátane Zdravotnej prehliadky (Health Check), resp. aj negociácií pred vstupom do EÚ vyplýva, že v každom z týchto období boli publikované zásadné štúdie zadané Európskou komisiou, ktorých výsledky, resp. použité scenáre sa v hlavných prvkoch zhodovali s neskoršou reformou, resp. ju výrazne ovplyvnili. Za štúdiu, ktorú svojim rozsahom zodpovedá ex – ante štúdiu reformy SPP možno jednoznačne považovať „Scenár 2020 II“¹. Vzhľadom k tomu, a z dôvodu porovnania našich modelových výsledkov s výsledkami EÚ požívame identické scenáre reformy SPP o roku 2013. Týmto zodpovedajú nasledujúce scenáre v modelových riešeniach VÚEPP.

Priame platby - zmeny národných obálok priamych platieb po roku 2013 **Tab. 1**

P.č.	Scenár	Ozn.	Zmena
1.	Referenčný scenár (base)	BS	-30%
2.	Konzervatívny scenár	KS	-15%
3.	Liberálny scenár	LS	-100%
4.	Flat rate	FR	155 €/ha

Prameň: VÚEPP

Pozn: označenie je použité aj vo výsledkovej časti.

¹ ‘Update of Analysis of Prospects in the Scenar 2020 Study’ Preparing for Change, Contract No. 30-CE-0200286/00-21, december 2009

Rozdielom oproti scenárom v štúdiu Európskej komisie (EC EU) je, že v scenári KS je zachovaná neviazaná platba na dojnice a Livestock Unit (LU) a zviazaná platba na dojčiacie kravy a bahnice.

Zaradenie poľnohospodárskej pôdy znevýhodnených oblastí v simulovaných scenároch je použité z aktuálneho stavu podkladov úlohy „Simulácia uplatnenia kritérií navrhovaných EK pre zaradenie poľnohospodárskej pôdy do Ostatných znevýhodnených oblastí na Slovensku“.

Výmera poľnohospodárskej pôdy LFA v simulovaných scenároch v ha **Tab. 2**

		H	O	S	LFA spolu	NLFA	Spolu
1.	Referenčný scenár	502264	427 526	365 779	1 295 569	666 403	1 961 973
2.	Konzervatívny scenár	502264	428 902	399 459	1 330 625	631 348	1 961 973
3.	Liberálny scenár	502 264	336 075	365 779	1 204 118	757 854	1 961 973
4.	Flat rate	502 264	338 607	433 955	1 274 826	687 147	1 961 973

Prameň: VÚEPP

Pozn.: LFA – znevýhodnené oblasti, H – horské oblasti, O – ostatné znevýhodnené oblasti, S – špecificky znevýhodnené oblasti, NLFA – oblasti bez znevýhodnenia

Ďalšie modelové predpoklady:

Priame platby sú v každom scenári upravené nasledujúcimi triedami modulácie (Nariadenie (ES) č. 73/2009), ktorých výpočet je podrobne rozvedený v štúdiu (Božík 2009).

Odhad priemernej priemernej modulácie v percente a tis. € **Tab. 3**

Skupina modulácie	Počet fariem v %	Výmera LPIS v %	2012		2013	
			Modulácia v %	v tis. €	Modulácia v %	v tis. €
< 5000 €	6.5	0.7	0.00	0	0.00	0
> 5000 <299999 €	80.0	48.7	0.00	0	10.00	-16244
> 300000 €	13.5	50.6	4.00	-8242	14.00	-31523
Spolu	100.0	100.0	2.32	-8242	12.31	-47767

Prameň: odhad autora na základe CD MPSR, VÚEPP Informačné listy PO a SHR za rok 2009

Pozn.: LPIS – výmera poľnohospodárskej pôdy registrovanej v Identifikačnom systéme pôdnych blokov

Vyššie uvedený objem pre rok 2013 bude presunutý do II. piliera SPP. Tento objem bude po roku 2014 nižší (zníženie platieb v I. pilieri) a bude závisieť na reálne použítom scenári. Ďalším dodatočným zdrojom II. piliera by mali byť prostriedky získané znížením I. piliera v závislosti od scenára v celom objeme zníženia v scenároch BS, KS a FR. Prostriedky II. piliera sme modelovali v identických proporciách jednotlivých osí, ako tomu bolo v programovacom období Programu rozvoja vidieka 2007-2013. V scenári LS sú presunuté iba v objeme 45% zníženia prvého piliera v nominálnom zmysle, v zmysle štúdie „Scenár 2020 II“.

K scenáru „Flat rate“, t.j. rovnej sadzby na ha poľnohospodárskej pôdy (155€/ha), je treba uviesť, že modulovaním sa skutočná priemerná hodnota (v priemere SR), zmení na úroveň okolo 136 €/ha poľnohospodárskej pôdy.

Dôležitou časťou výpočtu priamych platieb v scenároch SPP je postupnosť povinného začlenenie viazanej podpory do režimu jednotnej platby, ako sa uvádza v Čl. 63 Nariadenia rady (ES) č. 73/2009.

Modelové a simulačné riešenia variantných scenárov - Produkčno ekonomické dosahy

Regionálne riešenie v prvom kroku simuluje zmeny na úrovni 15 poľnohospodárskych prírodných oblastí (ďalej PPO):

R – regióny, poľnohospodárske prírodné oblasti

Nížinné teplé - NT1, NT2, NT3, NT4,

Nížinné - N1, N2, N3,

Pahorkatiny P1, P2, P3, P4,

Vrchoviny V1, V2, V3, V4.

Ich výsledky sme pre lepšiu predstavu dosahov transformovali do administratívnych územných celkov okresov Slovenska (NUTS4). Okresy boli po clustrovej analýze podobnosti ich produkčných podmienok a zastúpenia PPO agregované do 15 zhlukov, ktoré sú uvedené v nasledujúcej tabuľke:

Výsledky klastrovej analýzy okresov Slovenska

Tab. 4

Cluster	Okres	
1	Levice, Topoľčany, Nitra	LV, TO, NR
2	Gefnica, Rožňava, Spišská Nová Ves	GL, RV, SN
3	Sobrance, Košice, Michalovce, Trebišov	SO, KE, MI, TV
4	Komárno, Nové Zámky, Šaľa	KN, NZ, SA
5	Zlaté Moravce, Partizánske	ZM, PE
6	Hlohovec, Bratislava, Piešťany, Trnava	HC, BA, PN, TT
7	Považská Bystrica, Púchov, Myjava, Prievidza, Ilava, Trenčín	PB, PU, MY, PD, IL, TN
8	Stará Ľubovňa, Medzilaborce, Svidník, Stropkov, Bardejov, Levoča, Kežmarok, Snina, Poprad, Sabinov, Humenné, Prešov	SL, ML, SK, SP, BJ, LE, KK, SV, PP, SB, HE, PO
9	Brezno, Banská Štiavnica, Banská Bystrica, Žarnovica, Žiar nad Hronom, Detva, Zvolen	BR, BS, BB, ZC, ZH, DT, ZV
10	Čadca, Kysucké Nové Mesto, Dolný Kubín, Ružomberok, Tvrdošín, Námestovo, Liptovský Mikuláš	CA, KM, DK, RK, TS, NO, LM
11	Žilina, Bytča, Martin, Turčianske Teplice	ZA, BY, MT, TR
12	Senec, Dunajská Streda, Galanta	SC, DS, GA
13	Malacky, Skalica, Pezinok	MA, SI, PK
14	Krupina, Revúca, Poltár, Rimavská Sobota, Lučenec, Vranov nad Topľou, Veľký Krtíš	KA, RA, PT, RS, LC, VT, VK
15	Nové Mesto nad Váhom, Bánovce, Senica	NM, BN, SE

Prameň: VÚEPP

• *Scenáre reformy SPP po roku 2013*

Zdroje I. a II. piliera SPP pre Slovensko po roku 2013 sú výsledkom zníženia a realokácie (presunu) platieb podľa scenárov uvedených v metodickom postupe. Prostriedky na trhové opatrenia sú odhadom ich čerpania v predchádzajúcich obdobiach a taktiež predpokladu ich zníženia v jednotlivých scenároch.

Z hľadiska celkového objemu podpôr a ich alokácie do jednotlivých pilierov SPP sú po roku 2013 odhadované v zmysle scenárov SPP nasledovné zmeny:

Základný scenár

- oproti finálnemu roku 2013
  - o zvýšenie celkového objemu platieb v I. a II. pilieri spolu o 2,2%, z toho v I. pilieri zníženie o 31,3% a v II. pilieri zvýšenie o 39,1%
- za celé plánovacie obdobie 2014-2020 oproti 2007-2013
  - o zvýšenie celkového objemu platieb v I. a II. pilieri spolu o 3,5%, z toho v I. pilieri zníženie o 32,4% a v II. pilieri zvýšenie o 45,6%.

Základný scenár v mil. €, zmena v %

Tab. 5

	2013	2014	Zmena v %	2007-13	20014-20	Zmena v %
<i>I. pilier</i>						
Podpora trhu	61.8	38.6	-37.5	413.9	270.4	-34.7
Priame platby	342.4	239.0	-30.2	2460.0	1673.0	-32.0
Spolu I. pilier	404.2	277.6	-31.3	2873.9	1943.4	-32.4
• Prostriedky z modulácie	47.8	33.4	-30.0	56.0	234.1	317.9
<i>II. pilier</i>						
OS 1	121.8	171.0	40.4	852.6	1197.1	40.4
OS 2	177.4	244.2	37.6	1127.2	1709.4	51.7
OS 3	48.4	68.0	40.4	338.9	475.8	40.4
Os 4	11.3	15.8	40.4	79.0	110.9	40.4
Technická pomoc	8.0	11.3	40.4	56.3	79.1	40.4
Spolu II. pilier	367.0	510.3	39.1	2454.1	3572.3	45.6
Spolu I. a II. pilier	771.2	788.0	2.2	5327.9	5515.7	3.5

Prameň: VÚEPP

Konzervatívny scenár

- oproti finálnemu roku 2013
  - o zvýšenie celkového objemu platieb v I. a II. pilieri spolu o 5,2%, z toho v I. pilieri zníženie o 13,2% a v II. pilieri zvýšenie o 25,4%
- za celé plánovacie obdobie 2014-2020 oproti 2007-2013
  - o zvýšenie celkového objemu platieb v I. a II. pilieri spolu o 6,6%, z toho v I. pilieri zníženie o 14,5% a v II. pilieri zvýšenie o 31,3%.

Konzervatívny scenár v mil. €, zmena v %

Tab. 6

	2013	2014	Zmena v %	2007-13	20014-20	Zmena v %
<i>I. pilier</i>						
Podpora trhu	61.8	60.7	-1.8	413.9	424.9	2.7
Priame platby	342.4	290.2	-15.2	2460.0	2031.5	-17.4
Spolu I. pilier	404.2	350.9	-13.2	2873.9	2456.4	-14.5
Prostriedky z modulácie	47.8	40.6	-15.0	56.0	284.2	407.4
<i>II. pilier</i>						
OS 1	121.8	154.2	26.6	852.6	1079.7	26.6
OS 2	177.4	220.3	24.1	1127.2	1541.8	36.8
OS 3	48.4	61.3	26.6	338.9	429.2	26.6
Os 4	11.3	14.3	26.6	79.0	100.1	26.6
Technická pomoc	8.0	10.2	26.6	56.3	71.3	26.6
Spolu II. pilier	367.0	460.3	25.4	2454.1	3222.1	31.3
Spolu I. a II. pilier	771.2	811.2	5.2	5327.9	5678.6	6.6

Prameň: VÚEPP

Scenár Flat rate

- oproti finálnemu roku 2013
  - o zvýšenie celkového objemu platieb v I. a II. pilieri spolu o 2,1%, z toho v I. pilieri zníženie o 27,5% a v II. pilieri zvýšenie o 34,8%
- za celé plánovacie obdobie 2014-2020 oproti 2007-2013
  - o zvýšenie celkového objemu platieb v I. a II. pilieri spolu o 3,5%, z toho v I. pilieri zníženie o 28,7% a v II. pilieri zvýšenie o 41,1%.

Scenár rovnej sadzby – Flat rate v mil. €, zmena v %

Tab. 7

	2013	2014	Zmena v %	2007-13	20014-20	Zmena v %
<i>I. pilier</i>						
Podpora trhu	61.8	38.6	-37.5	413.9	270.4	-34.7
Priame platby	342.4	254.2	-25.8	2460.0	1779.4	-27.7
Spolu I. pilier	404.2	292.8	-27.5	2873.9	2049.8	-28.7
<i>Prostriedky z modulácie</i>	<i>47.8</i>	<i>35.7</i>	<i>-25.3</i>	<i>56.0</i>	<i>249.7</i>	<i>345.8</i>
<i>II. pilier</i>						
OS 1	121.8	165.8	36.1	852.6	1160.5	36.1
OS 2	177.4	236.7	33.4	1127.2	1657.2	47.0
OS 3	48.4	65.9	36.1	338.9	461.3	36.1
Os 4	11.3	15.4	36.1	79.0	107.5	36.1
Technická pomoc	8.0	11.0	36.1	56.3	76.7	36.1
Spolu II. pilier	367.0	494.7	34.8	2454.1	3463.2	41.1
<i>Spolu I. a II. pilier</i>	<i>771.2</i>	<i>787.6</i>	<i>2.1</i>	<i>5327.9</i>	<i>5513.0</i>	<i>3.5</i>

Prameň VÚEPP

Liberálny scenár

- oproti finálnemu roku 2013
  - o zníženie celkového objemu platieb v I. a II. pilieri spolu o 30,7%, z toho v I. pilieri zníženie o 100% a v II. pilieri zvýšenie o 45,7%
- za celé plánovacie obdobie 2014-2020 oproti 2007-2013
  - o zníženie celkového objemu platieb v I. a II. pilieri spolu o 29,8%, z toho v I. pilieri zníženie o 100% a v II. pilieri zvýšenie o 52,5%.

Liberálny scenár v mil. €, zmena v %

Tab. 8

	2013	2014	Zmena v %	2007-13	20014-20	Zmena v %
<i>I. pilier</i>						
Podpora trhu	61.8	0.0	-100.0	413.9	0.0	-100.0
Priame platby	342.4	0.0	-100.0	2460.0	0.0	-100.0
Spolu I. pilier	404.2	0.0	-100.0	2873.9	0.0	-100.0
<i>Prostriedky z modulácie</i>	<i>47.8</i>	<i>0.0</i>	<i>-100.0</i>	<i>56.0</i>	<i>0.0</i>	<i>-100.0</i>
<i>II. pilier</i>						
OS 1	121.8	179.2	47.1	852.6	1254.1	47.1
OS 2	177.4	255.8	44.2	1127.2	1790.8	58.9
OS 3	48.4	71.2	47.1	338.9	498.5	47.1
Os 4	11.3	16.6	47.1	79.0	116.2	47.1
Technická pomoc	8.0	11.8	47.1	56.3	82.8	47.1
Spolu II. pilier	367.0	534.6	45.7	2454.1	3742.3	52.5
<i>Spolu I. a II. pilier</i>	<i>771.2</i>	<i>534.6</i>	<i>-30.7</i>	<i>5327.9</i>	<i>3742.3</i>	<i>-29.8</i>

Prameň: VÚEPP

Najvyššia obálka obidvoch pilierov SPP by mohla byť dosiahnutá v konzervatívnom scenári a to napriek nižšiemu objemu II. piliera SPP (najnižší objem platieb presunutých z I. piliera), spolu za obidva piliere 811,2 mil. € v roku 2014.

Oproti základnému scenáru:

- v konzervatívnom scenári by bol vyšší objem I. piliera o 26,4%, ale nižší objem II. piliera o okolo 10%, ale o 3% by bol vyšší celkový objem I. a II. piliera,
- v scenári Flat rate bol vyšší objem I. piliera o 5,5%, ale nižší objem II. piliera o okolo 3%, celkový objem by bol porovnateľný so základným scenárom,

- v liberálnom scenári by bol objem I. piliera nižší 100%, ale vyšší objem II. piliera o okolo 5%, celkový objem I. a II. piliera by bol nižší o 32,2%.

Tieto zmeny sú uvedené v nasledujúcej tabuľke, pričom znamienko „+“ znamená pozitívnu zmenu oproti základnému scenáru a znamienko „-“ negatívnu. Bez znamienka je zmena neutrálna.

Porovnanie scenárov voči základnému scenáru v % **Tab. 9**

	2014			Veľkosť zmeny 2013 – 2014		
	KS	FR	LS	KS	FR	LS
Podpora trhu	57.1	0.0	-100.0	35.7	0.0	-62.5
Priame platby	21.4	6.4	-100.0	15.0	4.4	-69.8
Spolu I. pilier	26.4	5.5	-100.0	18.1	3.8	-68.7
<i>Prostriedky z modulácie</i>	21.4	6.7	-100.0	15.0	4.7	-70.0
II. pilier	-9.8	-3.1	4.8	-13.6	-4.2	6.6
<i>Spolu I. a II. pilier</i>	3.0	-0.1	-32.2	3.0	-0.1	-32.9
Podpora trhu	+		-	+		-
Priame platby	+	+	-	+	+	-
Spolu I. pilier	+	+	-	+	+	-
<i>Prostriedky z modulácie</i>	+	+	-	+	+	-
Spolu II. pilier	-	-	+	-	-	+
<i>Spolu I. a II. pilier</i>	+		-	+		-

Prameň: VÚEPP

- **Regionálne dosahy reformy SPP na úrovni NUTS4**

Prijemcovia podpory I. piliera podľa právnej formy a skupiny modulácie

V časti „Scenáre reformy po roku 2013“ je uvedený odhad priemernej modulácie Slovenska a jej objem presúvaný do II. piliera SPP.

Na základe analýzy fariem v centrálnej databáze MP SR², môžeme povedať, že

- Právnické osoby (PO, 53,5% subjektov spolu, t.j. zo súčtu SHR +PO) obrábajú 90,1% pôdy a dostali v roku 2009 v priemere 224,8 tis. € na farmu. PO dostali 91,5% celkového objemu priamych platieb (207,2 €/ha). PO zamestnávajú 95,8% pracovníkov v poľnohospodárstve.
- Opačne platí, že druhá skupina, ktorou sú samostatne hospodáriaci roľníci (SHR) dostali v roku 2009 v priemere 23,97 tis. € na farmu. SHR predstavujú 46,5% subjektov (zo súčtu SHR + PO) obrábajúcich 9,9% pôdy a dostali 8,5% celkového objemu priamych platieb (174,4 €/ha). SHR zamestnáva však iba 4,2% pracovníkov v poľnohospodárstve.
- V PO tak pripadá na pracovníka 5556 € a u SHR 11725 €. Hypotetický predpoklad však je, táto priama podpora nie je priamou podporou zamestnancov, tak, ako je priamou podporou SHR, ktorí sú aj jej priamy užívatelia.

² ktorú však MP SR od roku 2008 prestal financovať a napriek tomu VÚEPP neprestal s jej správou až do súčasnosti na úkor obmedzovania výskumnej činnosti

Priama podpora a jej subjekty v triedach modulácie v roku 2009

Tab. 10

SHR	Počet subjektov	Podpory v €	LPIS v ha	€/farma
SHR				
< 5000 €	128	418290	4913	3268
> 5000 <299999 €	1002	25517366	147090	25466
> 300000 €	3	1224794	3700	408265
Spolu	1133	27160450	155703	23972
PO				
< 5000 €	31	62822	5674	2027
> 5000 <299999 €	950	110830702	620080	116664
> 300000 €	325	182688715	790921	562119
Spolu	1306	293582239	1416675	224795
Spolu				
< 5000 €	159	481112	10587	3026
> 5000 <299999 €	1952	136348068	767170	69850
> 300000 €	328	183913509	794621	560712
Spolu	2439	320742689	1572378	131506

Prameň: CD MPSR, VUEPP

Pozn.: SHR – samostatne hospodáriaci roľníci, PO – právnické osoby, LPIS – Identifikačný systém pôdnych blokov

Priama podpora a jej subjekty v roku 2009 v %

Tab.11

	Počet subjektov	Podpory	Pracovníci	Pôda
SHR	46.5	8.5	4.2	9.9
PO	53.5	91.5	95.8	90.1
< 5000 €	6.6	0.2	0.9	0.7
> 5000 <299999 €	80.0	42.5	46.6	48.8
> 300000 €	13.4	57.3	52.5	50.5
Spolu	100.0	100.0	100.0	100.0

Prameň: výpočet na základe CD MPSR, VUEPP

Pozn.: SHR – samostatne hospodáriaci roľníci, PO – právnické osoby

Ak zovšeobecníme výsledky fariem registrovaných v CD MP SR na celé Slovensko (80% pôdy registrovanej v LPIS) potom môžeme povedať, že modulácia sa bude týkať:

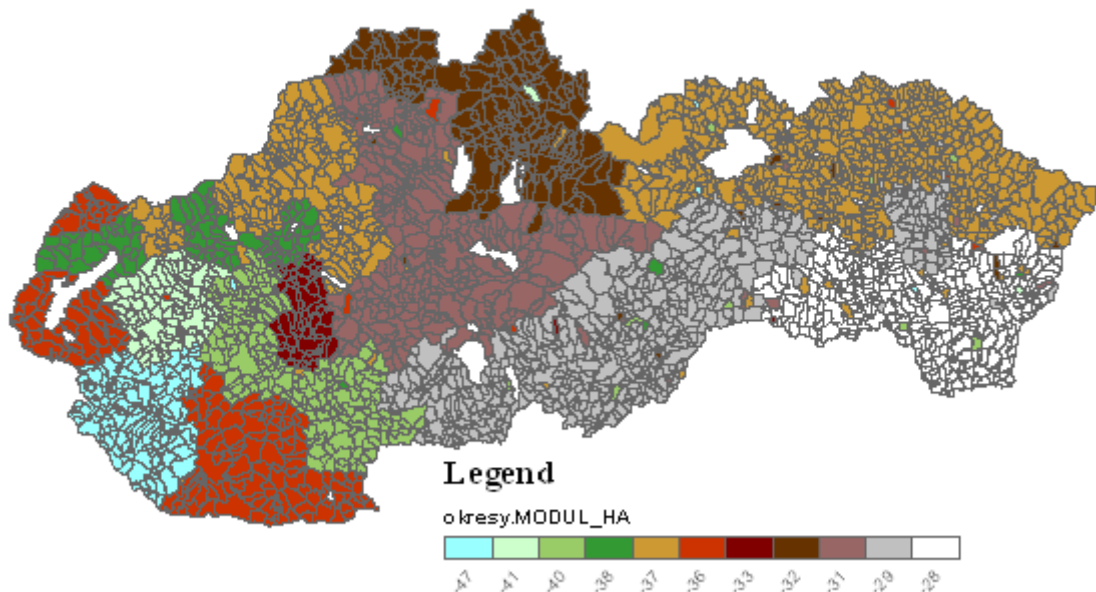
- 93,4% všetkých fariem, z toho v prvej skupine > 5000 <299999 € 80% a v druhej skupine > 300000 € 13,4% fariem
- takmer celej výmery pôdy (99,3%), z toho v prvej skupine > 5000 <299999 € 48,8% a v druhej skupine > 300000 € 50,5% fariem.

Podrobnejšou analýzou fariem v okresoch (15 zhlukov okresov) môžeme dokázať, že rozhodujúci počet fariem prvej skupiny > 5000 <299999 € sa koncentruje v menej produkčných regiónoch východného Slovenska a juhu Stredného Slovenska. Naopak, najmenej subjektov je v oblasti Západného Slovenska.

Rozhodujúci počet fariem druhej skupiny modulácie > 300000 € sa koncentruje v južných okresoch Západného a na Východnom Slovensku (hlavne Prešovský kraj).

Zníženie priamych platieb sa pohybuje od 47 do 28 € na ha poľnohospodárskej pôdy. Najvyššie zníženie v priemere sa potenciálne dotýka okresov klastra 12 (SC, DS, GA), 6 (HC, BA, PN, TT) a 1 (LV, TO, NR). Naopak, relatívne najnižší pokles by mal byť vo všeobecnosti v klastroch 3 (SO, KE, MI, TV), 2 (GL, RV, SN) a 14 (KA, RA, PT, RS, LC, VT, VK).

Mapa 1: Odhad zníženia priamych platieb v €/ha poľnohospodárskej pôdy v roku 2013 uplatnením modulácie

Prameň: autor

Zmeny objemu podpory podľa okresov Slovenska

V zmysle jednotlivých scenárov reformy SPP a metodického riešenia sú výsledky produkcie a podpôr z národnej úrovne SR alokované v prírodných oblastiach (PPO) a klastroch okresov Slovenska. Ich výsledky sú uvedené v nasledujúcich tabuľkách a vizualizované vo forme máp, ktoré dokumentujú **diferencované efekty reformy SPP v okresoch Slovenska**. Ako je vidieť z nasledujúcej tabuľky, zmeny oscilujú okolo $\pm 5\%$ od zmeny na úrovni Slovenska. Jedinou výnimkou sú u priamych platieb okresy CL 11 (ZA, BY, MT, TR), kde zmena v scenári FR presahuje túto hranicu a je v prospech CL11.

V druhom pilieri je odhad zmien podobný ($\pm 5\%$) s výnimkou liberálneho scenára, u ktorého sú zmeny nad úrovňou zmien SR o viac ako $+10\%$ a to v CL1 (LV, TO, NR), CL4 (KN, NZ, SA), a CL6 (HC, BA, PN, TT) a v CL12 (SC, DS, GA) sú zmeny nad úrovňou $+10\%$.

Platby SPP 2015/2013 na úrovni NUT4 voči priemernej zmene na úrovni Slovenska v %

Tab. 12

	Priame platby, zmena v %				II. pilier, zmena v %			
	BS	KS	FR	LS	BS	KS	FR	LS
CL1	-27.7	-18.4	-24.1	-100	35.1	19.7	37.2	54.4
CL2	-30.5	-17.0	-21.8	-100	36.7	22.6	34.4	46.9
CL3	-31.4	-17.7	-22.9	-100	36.2	21.2	35.6	48.7
CL4	-29.4	-18.3	-25.6	-100	34.1	18.6	38.1	58.3
CL5	-29.3	-16.8	-28.4	-100	36.0	21.0	36.0	50.7
CL6	-30.3	-17.8	-27.2	-100	34.8	19.3	37.6	56.0
CL7	-30.3	-16.8	-25.4	-100	36.7	22.5	34.6	47.3
CL8	-31.4	-16.8	-23.0	-100	36.8	22.7	34.4	46.8
CL9	-29.3	-17.8	-20.5	-100	36.8	22.7	34.4	46.8
CL10	-29.1	-17.6	-20.2	-100	36.8	22.8	34.3	46.7
CL11	-28.1	-18.3	-19.1	-100	36.8	22.7	34.3	46.8
CL12	-31.7	-17.9	-28.2	-100	33.5	18.1	38.6	61.1
CL13	-28.8	-17.6	-25.6	-100	35.6	20.5	36.4	51.9
CL14	-32.5	-16.9	-24.7	-100	36.5	21.9	34.9	47.9
CL15	-29.5	-17.3	-25.7	-100	36.3	21.7	35.4	49.2
SR	-30.3	-17.6	-24.2	-100	36.4	21.9	35.0	48.4
MIN	-32.5	-18.4	-28.4	-100	33.5	18.1	34.3	46.7
MAX	-27.7	-16.8	-19.1	-100	36.8	22.8	38.6	61.1

Prameň: VUEPP

Pozn.: BS – základný scenár, KS – konzervatívny scenár, FR – Flat rate, LS – liberálny scenár,

Celková relatívna zmena (oproti priemeru SR) platieb SPP

Relatívnymi beneficietmi, resp. strácajúcimi reformou SPP, z pohľadu celkových zmien platieb I. a II. piliera SPP **oproti priemernej zmene na úrovni SR**, by sa stali nasledujúce okresy:

Základný scenár

Získavajúce okresy

- viac ako 10% CL9 (BR, BS, BB, ZC, ZH, DT, ZV), CL10 (CA, KM, DK, RK, TS, NO, LM), CL11 (ZA, BY, MT, TR)
- v rozsahu +5 až 10% CL 7 (PB, PU, MY, PD IL, TN) a CL8 (SL, ML, SK, SP, BJ, LE, KK, SV, PP, SB, HE, PO)

Strácajúce okresy

- o viac ako 10% CL4 (KN NZ, SA), CL6 (HC, BA, PN, TT) a CL12(SC, DS, GA)
- v rozsahu +5 až 10% CL1 (LV, TO, NR), CL5 (ZM, PE), CL13 (MA, SI, PK)

Konzervatívny scenár

Získavajúce okresy

- o viac ako 10% žiadny z okresov
- v rozsahu +5 až 10% CL2 (GL, RV, SN) , CL8 – 11 (SL, ML, SK, SP, BJ, LE, KK, SV, PP, SB, HE, PO, BR, BS, BB, ZC, ZH, DT, ZV, CA, KM, DK, RK, TS, NO, LM, ZA, BY, MT, TR)

Strácajúce okresy

- o viac ako 10% žiadny z okresov
- v rozsahu +5 až 10% CL1 (LV, TO, NR), CL4 (KN NZ, SA), CL6 (HC, BA, PN, TT) , CL12 (SC, DS, GA) a CL13 (MA, SI, PK)

Scenár Flat rate

Získavajúce okresy

- o viac ako 10% CL9 (BR, BS, BB, ZC, ZH, DT, ZV), CL10 (CA, KM, DK, RK, TS, NO, LM), CL11 (ZA, BY, MT, TR)
- v rozsahu +5 až 10% CL8 (SL, ML, SK, SP, BJ, LE, KK, SV, PP, SB, HE, PO)

Strácajúce okresy

- o viac ako 10% CL4 (KN NZ, SA), CL6 (HC, BA, PN, TT) a CL12(SC, DS, GA)
- v rozsahu +5 až 10% CL1 (LV, TO, NR), CL5 (ZM, PE), CL13 (MA, SI, PK)

Liberálny scenár

Získavajúce okresy

- o viac ako 10% CL2 (GL, RV, SN) , CL7 – 11 (PB, PU, MY, PD IL, TN, SL, ML, SK, SP, BJ, LE, KK, SV, PP, SB, HE, PO, BR, BS, BB, ZC, ZH, DT, ZV, CA, KM, DK, RK, TS, NO, LM, ZA, BY, MT, TR)
- v rozsahu +5 až 10% žiadny okres

Strácajúce okresy

- o viac ako 10% CL1 (LV, TO, NR), CL4 (KN NZ, SA), CL5 (ZM, PE), CL6 (HC, BA, PN, TT)
- v rozsahu +5 až 10% CL15 (NM, BN, SE)

Strácajú produkčné intenzívnejšie okresy a získavajú produkčne menej intenzívne okresy. Tieto výsledky naznačujú, že aj rovná sadzba by mala byť regionálne diferencovaná

Celkové zmeny podpory SPP 2015/2013 na úrovni NUT4 voči priemernej zmene na úrovni Slovenska v %

Tab. 13

	Priame platby a II. pilier, zmena v %				Priame platby a II. pilier, veľkosť zmeny			
	BS	KS	FR	LS	BS	KS	FR	LS
CL1	-18.17	-12.16	-14.02	-76.59	--	--	--	---
CL2	-0.5	0.79	3.4	-34.49	++	++	++	+++
CL3	-10.88	-7.47	-7.51	-54.82	-	-	-	-
CL4	-22.33	-13.45	-17.2	-82.4	---	--	---	---
CL5	-15.19	-8.64	-14.49	-67.38	--	-	--	---
CL6	-21.89	-12.41	-17.73	-79.82	---	--	---	---
CL7	-3.75	-1.22	-1.55	-41.56	++	+	+	+++
CL8	-0.54	1.19	3.16	-33.54	++	++	++	+++
CL9	1.12	1.02	5.03	-32.34	+++	++	+++	+++
CL10	2.49	2.06	6.31	-29.68	+++	++	+++	+++
CL11	2.22	1.04	6.13	-31.38	+++	++	+++	+++
CL12	-25.71	-13.65	-20.37	-85.25	---	--	---	---
CL13	-16.5	-10.11	-13.42	-70.93	--	--	--	---
CL14	-8.27	-3.96	-4.85	-48.09	+	+	+	+
CL15	-11.2	-6.42	-8.65	-58.56	-	-	-	--
SR	-8.96	-4.92	-5.23	-52.55				
MIN	-25.71	-13.65	-20.37	-85.25	---	--	---	---
MAX	2.49	2.06	6.31	-29.68	+++	++	+++	+++

Prameň: VÚEPP

Pozn.: BS – základný scenár, KS – konzervatívny scenár, FR – Flat rate, LS – liberálny scenár, „+“ - zmena oproti priemernej zmene SR >0<5%, „++“ - zmena oproti priemernej zmene SR >5<10%, „+++“ - zmena oproti priemernej zmene SR >10 %, „-“ - zmena oproti priemernej zmene SR >0<-5 %, „--“ - zmena oproti priemernej zmene SR >-5%<-10%, „---“ - zmena oproti priemernej zmene SR <-10%, „“ bez zmeny oproti úrovni SR

Zmeny produkcie podľa okresov Slovenska

Výsledky optimalizovaného rozmiestnenia produkcie z národnej úrovne SR alokované v prírodných oblastiach (PPO) a klastroch okresov Slovenska, podobne ako podpory, dokumentujú **diferencované efekty vplyvu podpôr SPP na produkciu v okresoch Slovenska.**

Rastlinná výroba

Základný scenár a konzervatívny scenár

Okresy s rastom produkcie nad úrovňou priemeru SR

- o viac ako 5% žiadny okres

Okresy s poklesom produkcie pod úroveň priemeru SR

- o viac ako 5% žiadny okres

Scenár Flat rate

Okresy s rastom produkcie nad úrovňou priemeru SR

- v rozsahu +5 až 10% CL10 (CA, KM, DK, RK, TS, NO, LM)

Okresy s poklesom produkcie pod úroveň priemeru SR

- o viac ako 10% CL4 (KN NZ, SA), CL6 (HC, BA, PN, TT) a CL12(SC, DS, GA)
- v rozsahu +5 až 10% CL1 (LV, TO, NR), CL5 (ZM, PE), CL13 (MA, SI, PK)

Liberálny scenár

Okresy s rastom produkcie nad úrovňou priemeru SR

- o viac ako 5% žiadny okres

Okresy s poklesom produkcie pod úroveň priemeru SR

- v rozsahu +5 až 10% CL8 (SL, ML, SK, SP, BJ, LE, KK, SV, PP, SB, HE, PO)

V prípade neregionalizovanej Flat rate bude produkcia rastlinnej výroby stagnovať, resp. klesať hlavne v produkčne intenzívnych okresoch. Liberalizačný scenár bude viesť k poklesu produkcie hlavne v produkčne menej intenzívnych okresoch SR

Živočišna výroba

Základný scenár

Okresy s rastom produkcie nad úrovňou priemeru SR

- o viac ako 10% CL 10 (CA, KM, DK, RK, TS, NO, LM)
- v rozsahu +5 až 10% CL2 (GL, RV, SN), CL8 (SL, ML, SK, SP, BJ, LE, KK, SV, PP, SB, HE, PO), CL9 (BR, BS, BB, ZC, ZH, DT, ZV), CL11 (ZA, BY, MT, TR)

Okresy s poklesom produkcie pod úroveň priemeru SR

- o viac ako 10% CL 7 (PB, PU, MY, PD IL, TN)
- v rozsahu +5 až 10% CL3 (SO, KE, MI, TV), CL5 (ZM, PE), CL15 (NM, BN, SE)

Konzervatívny scenár

Okresy s poklesom produkcie pod úroveň priemeru SR

- o viac ako 10% CL 7 (PB, PU, MY, PD IL, TN)

Scenár Flat rate

Okresy s rastom produkcie nad úrovňou priemeru SR

- o viac ako 10% CL 10 (CA, KM, DK, RK, TS, NO, LM)
- v rozsahu +5 až 10% CL2 (GL, RV, SN), CL8 (SL, ML, SK, SP, BJ, LE, KK, SV, PP, SB, HE, PO), CL9 (BR, BS, BB, ZC, ZH, DT, ZV), CL11 (ZA, BY, MT, TR)

Okresy s poklesom produkcie pod úroveň priemeru SR

- o viac ako 10% CL 7 (PB, PU, MY, PD IL, TN)
- v rozsahu +5 až 10% CL3 (SO, KE, MI, TV), CL5 (ZM, PE), CL15 (NM, BN, SE)

Liberálny scenár

Okresy s rastom produkcie nad úrovňou priemeru SR

- o viac ako 10% CL 10 (CA, KM, DK, RK, TS, NO, LM)
- v rozsahu +5 až 10% CL8 (SL, ML, SK, SP, BJ, LE, KK, SV, PP, SB, HE, PO)

Okresy s poklesom produkcie pod úroveň priemeru SR

- o viac ako 10% CL5 (ZM, PE)
- v rozsahu +5 až 10% CL13 (MA, SI, PK), CL15 (NM, BN, SE)

V prípade základného scenára výsledky indikujú relatívny rast produkcie hlavne v okresoch severného, stredného a severu východného Slovenska.

V prípade konzervatívneho scenára výsledky indikujú pokles produkcie v okresoch severu západného Slovenska.

Scenár Flat rate je viac v prospech znevýhodnených oblastí a v neprospech severu a strednej západného Slovenska a východoslovenskej nížiny.

Liberalizačný scenár bude viesť k relatívnemu rastu produkcie hlavne v produkčne menej intenzívnych okresoch SR a poklesu na Západnom Slovensku.

Zmeny produkcie 2015/2013 na úrovni NUT4 voči priemernej zmene na úrovni Slovenska v %

Tab. 14

	Produkcia RV				Produkcia ŽV				Produkcia spolu			
	BS	KS	FR	LS	BS	KS	FR	LS	BS	KS	FR	LS
CL1	-	-	-	+	-	+	-	-	-	+	-	+
CL2	-	-	-	-	++	+	++	+	+	-	+	+
CL3	+	-	+	-	--	+	--	+	-	-	-	-
CL4	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+
CL5	-	-	-	-	--	-	--	---	-	-	-	-
CL6	-	+	-	+	-	+	-	-	-	+	-	+
CL7	-	-	-	-	---	---	---	-	--	--	--	-
CL8	+	-	+	--	++	+	++	++	+	-	+	-
CL9	-	-	-	-	++	-	++	+	+	-	+	+
CL10	+	+	++	-	+++	-	+++	+++	++	-	++	+
CL11	+	+	+		++	-	++	+	+	-	+	+
CL12	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+
CL13	-	-	-	+	-	+	-	--	-	+	-	-
CL14	+	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-
CL15	-	-	-	+	--	-	--	--	-	-	-	-
SR												
MIN	-	-	-	--	---	---	---	---	--	--	--	-
MAX	+	+	++		+++	+	+++	+++	++	+	++	+

Prameň: VÚEPP

Pozn.: BS – základný scenár, KS – konzervatívny scenár, FR – Flat rate, LS – liberálny scenár, „+“ - zmena oproti priemernej zmene SR >0<5%, „++“ - zmena oproti priemernej zmene SR >5<10%, „+++“ - zmena oproti priemernej zmene SR >10%, „-“ - zmena oproti priemernej zmene SR >0<-5%, „--“ - zmena oproti priemernej zmene SR >-5<-10%, „---“ - zmena oproti priemernej zmene SR <-10%, „ “ bez zmeny oproti úrovni SR

Zmeny príjmu na úrovni NUTS 4 Slovenska

Vplyv scenárov reformy SPP na celkový príjem poľnohospodárstva je v regiónoch Slovenska výrazný a jednotlivé scenáre k nemu prispievajú veľmi rozdielne. Dokumentujú veľmi *diferencované efekty vplyvu podpôr SPP na ekonomické výsledky poľnohospodárstva v okresoch Slovenska.*

Základný scenár

Okresy s rastom príjmu nad úrovňou priemeru SR

- o viac ako 10% CL 3 (SO, KE, MI, TV) a CL 10 (CA, KM, DK, RK, TS, NO, LM)
- v rozsahu +5 až 10% CL2 (GL, RV, SN), CL9 (BR, BS, BB, ZC, ZH, DT, ZV) a CL11 (ZA, BY, MT, TR)

Okresy s poklesom príjmu pod úroveň priemeru SR

- o viac ako 10% CL 4 (KN NZ, SA), CL6 (HC, BA, PN, TT), CL 12 (SC, DS, GA)
- v rozsahu +5 až 10% CL1(LV, TO, NR), CL13 (MA, SI, PK)

Konzervatívny scenár

Okresy s rastom príjmu nad úrovňou priemeru SR

- o viac ako 10% žiadny
- v rozsahu +5 až 10% CL12 (SC, DS, GA)

Okresy s poklesom príjmu pod úroveň priemeru SR

- o viac ako 10% žiadny,
- v rozsahu +5 až 10% CL13 (MA, SI, PK), CL15 (NM, BN, SE)

Scenár Flat rate

Okresy s rastom príjmu nad úrovňou priemeru SR

- o viac ako 10% CL 3 (SO, KE, MI, TV)
- v rozsahu +5 až 10% CL2 (GL, RV, SN), CL9 (BR, BS, BB, ZC, ZH, DT, ZV), CL 10 (CA, KM, DK, RK, TS, NO, LM), CL11 (ZA, BY, MT, TR) a CL14 (KA, RA, PT, RS, LC, VT, VK)

Okresy s poklesom príjmu pod úroveň priemeru SR

- o viac ako 10% CL 4 (KN NZ, SA), CL6 (HC, BA, PN, TT), CL 12 (SC, DS, GA), CL13 a CL 15 (NM, BN, SE)
- v rozsahu +5 až 10% CL1(LV, TO, NR), CL5 (ZM, PE)

Scenár liberalizácie

Okresy s rastom príjmu nad úrovňou priemeru SR

- o viac ako 10% CL 2 (GL, RV, SN), CL7 (PB, PU, MY, PD IL, TN), CL8 (SL, ML, SK, SP, BJ, LE, KK, SV, PP, SB, HE, PO), CL9 (BR, BS, BB, ZC, ZH, DT, ZV), CL 10 (CA, KM, DK, RK, TS, NO, LM), CL11 (ZA, BY, MT, TR) a CL15 (NM, BN, SE)
- v rozsahu +5 až 10% CL5 (ZM, PE)

Okresy s poklesom príjmu pod úroveň priemeru SR

- o viac ako 10% CL1 (LV, TO, NR), CL3 (SO, KE, MI, TV), CL4 (KN NZ, SA), CL6 (HC, BA, PN, TT), CL 12 (SC, DS, GA), CL13 (MA, SI, PK) a CL 14 (KA, RA, PT, RS, LC, VT, VK)
- v rozsahu +5 až 10% žiadny

S výnimkou konzervatívneho scenára budú všetky ostatné scenáre ekonomicky výrazne diferencovať produkčné a znevýhodnené oblasti Slovenska v neprospech produkčných oblastí

Celkový príjem 2015/2013 na úrovni NUT4 voči priemernej zmene na úrovni Slovenska v %

Tab. 15

	Celkový príjem, zmena v %				Celkový príjem, veľkosť zmeny			
	BS	KS	FR	LS	BS	KS	FR	LS
CL1	-4.53	-0.4	4.08	-150.73	--	-	--	---
CL2	10.52	3.8	20.48	-78.59	++	+	++	+++
CL3	23.64	0.65	44.93	-128.63	+++	-	+++	---
CL4	-13.73	4.21	0.22	-195.03	---	+	---	---
CL5	1.38	-0.97	3.86	-106.55	-	-	--	++
CL6	-12.2	3.87	-2.05	-190.45	---	+	---	---
CL7	8.13	5.92	13.38	-80.2	+	+	-	+++
CL8	7.87	4.57	16.55	-74.02	+	+	+	+++
CL9	10.79	4.9	18.89	-62.53	++	+	++	+++
CL10	14.63	5.64	21.94	-54.49	+++	+	++	+++
CL11	12.29	4.9	20.18	-58.62	++	+	++	+++
CL12	-26.06	9.33	-7.05	-262.49	---	++	---	---
CL13	-4.73	-4.42	-0.56	-128.32	--	--	---	---
CL14	7.32	0.85	22.06	-133.85	+	-	++	---
CL15	2.28	-2.25	3.29	-98.97	-	--	---	+++
SR	4.45	3.26	13.83	-112.63				
MIN	-26.06	-4.42	-7.05	-262.49	---	--	---	---
MAX	23.64	9.33	44.93	-54.49	+++	++	+++	+++

Prameň: VUEPP

Pozn.: BS – základný scenár, KS – konzervatívny scenár, FR – Flat rate, LS – liberálny scenár, „+“ - zmena oproti priemernej zmene SR >0<5%, „++“ - zmena oproti priemernej zmene SR >5<10%, „+++“ - zmena oproti priemernej zmene SR >10 %, „-“ - zmena oproti priemernej zmene SR >0<-5 %, „--“ - zmena oproti priemernej zmene SR >-5%<-10%, „---“ - zmena oproti priemernej zmene SR <-10%, „ “ bez zmeny oproti úrovni SR

Záver

Výsledky odhadu zmien SPP EÚ po roku 2013 a jej produkčné a ekonomické efekty resp. dosahy v poľnohospodárstve prezentujeme modelovými výsledkami na úrovni agregovaných okresov Slovenska. Vplyv scenárov reformy SPP na celkový príjem poľnohospodárstva je v regiónoch Slovenska výrazný a jednotlivé scenáre k nemu prispievajú veľmi rozdielne. Dokumentujú aj veľmi diferencované prírodné podmienky fariem a tým aj *diferencované efekty vplyvu podpôr SPP na ekonomické výsledky poľnohospodárstva v regiónoch Slovenska*.

V prípade základného scenára indikujeme *relatívny* rast produkcie (oproti priemeru Slovenska) hlavne v okresoch severného, stredného a severu východného Slovenska. V prípade konzervatívneho scenára je to hlavne pokles produkcie v okresoch severu západného Slovenska.

Scenár Flat rate je bez jeho regionalizácie (Slovensko ako jeden región) v prospech znevýhodnených oblastí a menej u severu a stredného západného Slovenska ako aj východoslovenskej nížiny.

Liberalizačný scenár bude viesť k relatívnemu rastu produkcie hlavne v produkčne menej intenzívnych okresoch SR a poklesu na Západnom Slovensku.

S výnimkou konzervatívneho scenára, a ak nebude scenár Flat rate regionálne diferencovaný, budú všetky ostatné scenáre ekonomicky výrazne diferencovať produkčné a znevýhodnené oblasti Slovenska v neprospech produkčných oblastí.

- Návrhy reformy zásadným spôsobom menia nielen celkový objem podpôr, ale aj ich proporcie medzi piliermi SPP.

- Presunom medzi I. a II. pilierom sa výrazne **poruší rovnováha** podpory príjmu medzi produkčnými a znevýhodnenými oblasťami **Slovenska** a obmedzí produkčné využitie poľnohospodárskeho pôdneho fondu.
- V platbách I. piliera je Slovensko pod úrovňou priemeru EÚ-27 v skupine pobaltských krajín, Poľska, Španielska Rumunska a Portugalska. V platbách II. piliera však významne presahuje priemer EÚ-27 a patrí medzi krajiny s najvyšším priemerom v EÚ.
- Slovensko patrí medzi krajiny s najnižšou produkciou z 1 ha poľnohospodárskej pôdy v EÚ-27 a možno ho radiť ku skupine pobaltských krajín. Dosahuje štvrtý najnižší output z ha p.p., ktorý je o 47,5% nižší, ako je priemer EÚ-27.
- Aktuálne Slovensko smeruje, v porovnaní s krajinami EÚ-15, k výraznej extenzifikácii poľnohospodárskej výroby, ale zároveň k plneniu environmentálnych cieľov SPP EÚ. Rovnováha a multifunkčnosť poľnohospodárstva by však mala byť dosiahnutá v intenciách napĺňania produkčne ekonomických, sociálnych a environmentálnych cieľov SPP EÚ.
- **Ak príde k implementácii napr. základného, resp. liberalizačného scenára s presunom prostriedkov do II. piliera, tendencie k extenzifikácii produkcie sa výrazne zosilnia.**
- Slovensko svojimi preferenciami v otázkach I. piliera patrí do skupiny 10 krajín SVE, ktorých cieľom je rovná sadzba „flat-rate“, zjednotenie platieb a odstránenie historického princípu v SPP (Bulharsko, Cyprus, Estónsko, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Slovensko a Česká republika).
- Ak by sa podarilo presadiť rovnú sadzbu „flat-rate“, zjednotenie platieb a odstránenie historického princípu v SPP, ale aj vzhľadom k vyššie uvedenému, nebude to viesť k takému istému efektu, ako sa prejavil v platbe SAPS v kombinácii s podporou LFA. Modelové výsledky tento možný vývoj naznačujú, preto pre Slovensko nemôže byť prioritou forma scenára, **ale rovnosť podmienok s možnosťou diferencovaného uplatnenia v rámci regiónov Slovenska!**

Literatúra

1. BOŽÍK, M.: Porovnávací analýza dopadov rozličných variantov prechodu k uplatňovaniu SPS vrátane variantu pokračovania v uplatňovaní SAPS po roku 2008, VÚEPP, jún 2009
2. BOŽÍK, M. – ŠTULRAJTER, Z.: Prognóza regionálnych dopadov revízie a reformy SPP EÚ a návrhov zmien po roku 2013. Bratislava: VÚEPP, 2010. 43 s. Tab. 9, grafy 54, mapy 4, samostat. príloha , lit. 14 . ISBN 978-80-8058-531-0
3. Božík, M. – Uhrinčat'ová, E. – Masár, I. – Zvalo, D.– Štulrajter, Z. – Varoščák, J.: Analýza a výhľad dosahov reformy SPP po roku 2013. Bratislava: VÚEPP, 2010. 132 s. Tab. 34, grafy 46, mapy 14, samostat. príloha, lit. 8 . ISBN 978-80-8058-549-5
4. NOWICKI, P., V. GOBA, A. KNIERIM, H. VAN MEIJL, M. BANSE, B. DELBAERE, J. HELMING, P. HUNKE, K. JANSSON, T. JANSSON, L. JONES-WALTERS, V. MIKOS, C. SATTLER, N. SCHLAEFKE, I. TERLUIN AND D. VERHOOG (2009): Scenar 2020-II – Update of Analysis of Prospects in the Scenar 2020 Study – Contract No. 30–CE-0200286/00-21. European Commission, Directorate-General Agriculture and Rural Development, Brussels. Prístupné na http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/external/scenar2020ii/report_en.pdf